

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אהיה, סלוק = סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשט; מראק = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאק – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מראק טפאק – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאק – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מראק תביר טפאק – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קרא – סדר קרימות; אולא = גיש = גרש"ט – יוצא מהענין; קרא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא ויצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתיים, ולפי ההשערות

1.1 שמות א,א:

שמות שמות א,א: ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו פאוו:

ואלה – רביעי, בתפקיד ארבע שמות בני ישראל הבאים ע"פ בעה"ט – ר"ת שבי"ה, אף כשהיו בשביה לא שינו שמותם.
מדרש תנחומא (בובר) פרשת בלק סימן כה [כה] וישב ישראל בשטים (במדבר כה א). ילמדנו רבינו בזכות כמה דברים נגאלו ישראל ממצרים, כך שנו רבותינו בזכות ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים, שלא שינו שמם, ולא שינו לשונם, ולא גילו מסתורין שלהם, ולא נפרצו בעריות.

ויקרא רבה (וילנא) פרשה לב רב הונא (גי' חונה) אמר בשם בר קפרא בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שינו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה

מנחם ציון פרשת בשלח וזה היה החסד נעורים שאמרו חז"ל [ויק"ר פל"ב ה] בשביל ג' דברים נגאלו ממצרים שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם,

ואלה – רביעי, מרמז לדרוש ארבעה דברים. בשביל ד' דברים, ששמרו עליהם בשביה של מצרים נגאלו ממצרים. ע"פ וי"ר ותנחומא ארבעה הדברים הם: שם, לשון, הימנעות מלשון הרע – הלשנה, שמירת הברית – לא נפרצו בעריות. ויש מקום לדון כי המלה **שמות** מופיעה בקרא, אז בדרך כלל יש לרבות ארבעה דברים אחרים. אכן **מנחם ציון** ועוד מפרשים הייתה בידיהם גירסה של [ויק"ר פל"ב ה] בשביל ג' דברים נגאלו ממצרים שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם, ולא מצאתי גירסה זאת. בכל אופן במיזוג בין הגירסאות נקבל בנוסף לשמירת השם העברי את לשון, שמירת לשון, שמירה מעריות, מלבוש עברי.

שמות א,ב:

וכאשר יעני אתו כן ירבה וכן ירצו ויקצו מפני בני ישראל:

ויקצו – זקף-גדול, ענין בעל שלוש נקודות כאשר אפשר ששתיים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר.

רש"י (טט - המצרים) קצו בחייהם כלומר המצרים מאסו בחיי עצמם, והסיבות לכך:

רש"י (א) ורבותינו דרשו כקוצים היו בעיניהם. **תורה שלמה (קלא) (קלב) ובמדרש הגדול** אמר ר' יוחנן שהיו (בני ישראל) דומין ביניהם כקוצים.

(ב) **יוסף דעת על רש"י** (שמצרים) היו בעיני עצמם כקוצין המושלכים בין הנטיעות.

(ג) **זהר ח"ב י"ח** דהוו מתעקצי ממלאכי השרת כהני קוצי דמעקצי בהו אינשי.

שמות שמות א,ז: ותיקאן המילדת את-האלהים ולא עשו פאשר דבר אליהן מלך מצרים

ותחנין את-הילדים:

... **ותחנין** – טפחא, בתפקיד רבוי כאיתא ב-**מדרש רבה** - החייו לא רק הילדים הבריאים אלא גם שנולדו עם מומים ורפאו אותן, **בבלי סוטה יא,ב** - תנא: לא דיין שלא המיתו אותן, אלא שהיו מספיקות להם מים ומזון:

ותחנין – טפחא, בתפקיד שנוי משמעות ע"י פתיחת טפח לקבל האפיון מהסילוק כנדרש ב- **שמות רבה (וילנא) פרשה א** ... ותחנין אלו האמהות, כמו שהחיו הילדים כך החייו האמהות. **פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)** תנא לא דיין למילדות שלא המיתו אותם, אלא שהיו מספיקות לאימותן של ילדים מים ומזון:

שמות ב,ט:

ותאמר לה בת-פרעה היליכי את-הילד הזה והינקוהו לי ואני אתן את-שכרך

ותקח האשה תילד ותניקוהו:

ותאמר לה בת-פרעה - דרגא מונח רביעי (מר"ד), אחד מ-59 (נד"ה) מופעים בתורה, בתפקיד תיקון הקלוקל של חטא האדם הראשון וגם גלות השכינה והזרתה. בחירת בת-פרעה לתת את התינוק לאמו העבריה להנקה, פותחת את תהליך הגאולה של כנסת ישראל והשכינה מגלות מצרים. הגואל מתגדל בבית היצר הרע ומשפיע על הקליפה. כך נפתח תהליך יציאת שכינה מגלותה.

ע"פ פר' בראשית רבה וזוהר פר' במדבר השכינה הסתלקה מהתחוננים עד לרקיע השביעי בשבעה חטאים של דורות אדם שונים, פסוק זה פותח את תהליך חזרת השכינה מרקיע הראשון לתחוננים במתן תורה ע"י משה רבנו והוא המסיים את שבע החזרות של השכינה מרקיע שביעי לתחוננים כביום בריאת האדם. כמעט לכל השלבים אותרו מופעי מר"ד מתאימים.

שמות ב,יא: [ו] וינקל תילד ותבאחלו לבת-פרעה ויהי-לה לבן

ותקרא שמו משה ותאמר כי מן-המים משיתוהו:

[וא] ויתיו בים הים וינקל משה ויצא אל-אחיו וירא בסבלתם

וירא איש מצרי מכה איש-עברי מאחיו:

אור החיים ... כי לא השיגה לידע בחינת השם כי שמו נפלאות יגיד וצא ולמד מה שכת' בספר הזוהר מה ירמוז שם זה וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'

- **טט - משה ותאמר** - זקף-קטן זקף-גדול, (א) תבנית של דבר שחוזר וקורה, כמו שמשתה, מלטה, הוציאה אותו כך הוא יחזור וימלט ויוציא אחרים ממצרים וממי ים סוף שהרי גם ישראל נידונו במעבר ים סוף.
- (ב) התבנית זקף-קטן זקף-גדול מורה לעתים על גלוי רצון ה' באמצעות נבואה, רוח הקדש, מלאך, בת קול. כאן במאמר **ספורנו** משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי **בגורת עירן** כדי שימלט הוא את האחרים. **אור החיים** כי שמו נפלאות יגיד ... וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'
- (ג) **י' כי מן-המים משיתיהו** - סלוק **י"א ויהי** - פסק, **ותאמר כי מן-המים משיתיהו: ויתיו** כעין מידה סודר שנחלק להודיע שבקביעת שמו ע"פ ה' כך הוא היה, היא משה אותו ומשה (האיש) משה (ממלט) אחרים

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפא – יתור לרבוב, מכל מקום; דרגא תביר טפא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: קרפא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קרפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

שמות ב,יא:

וַיֹּאֲלֵם מֹשֶׁה לַיהוָה וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיִּצְאָ אֶל-אַחִיו וַיִּרְאֵם בְּסַבְלָתָם וַיִּרְאֵם אִישׁ מִצֵּרַי אִישׁ-עֲבָרֵי מֵאַחִיו:

רש"י (יא) **ויגדל משה** - הלא כבר כתב: "ויגדל הילד" (לעיל, י), אמר רבי יהודה רבבי אילעאי (ראה תנ"ב וירא יז): הראשון לקומה והשני לגדולה, שמינהו פרעה על ביתו.
רמב"ן (יא) **ויגדל משה ויצא אל אחיו** - שגדל והיה לאיש; כי מתחלה אמר "ויגדל הילד" (לעיל, י), שגדל עד שלא היה צריך לגמלה אותו, ואז הביאתהו "לבת פרעה ויהי לה לבן" (שם), כי לפני מלכים יתיצב (ע"פ מש' כב, כט), ואחרי כן גדל והיה לאיש דעת. וטעם **ויצא אל אחיו** - כי הגידו לו אשר הוא יהודי (ע"פ אס' ג, ד), והיה חפץ לראותם בעבור שהם אחיו; והנה הסתכל בסבלותם ועמלם, ולא יכול לסבול, ולכן הרג המצרי המכה הנלחץ.
רלב"ג (יא) **ויצא אל אחיו** - יתכן שהיה מפורסם בבית פרעה כי משה היה עברי, ולזה ידע משה שהוא עברי; או הודיעה לו זה בת פרעה.

י"א ויגדל משה ויצא אל-אחיו - מהפך פשטא מונח זקא-קטן, שני לימודים מצד זקא-קטן ולפעמים לימוד שלישי מהמונח שלפני זקא-קטן. לימוד כפשוטו, שגדל והיה לאיש דעת, ועוד לימוד כפשוטו שהגיע לגדולה שמינהו פרעה על ביתו. ולימוד שלא כפשוטו – שמינהו לגדולה למרות הידיעה שהוא עברי ומשה למרות שגדל בבית פרעה היה חפץ לראות אחיו ולא יכול לסבול סבלותם.

שמות ב,יד:

וַיֹּאמֶר מִי שְׂמֹךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ עָלָיו הַלְהַרְגֵנִי אֵתְּהָ אֲמַר כְּאִשֶּׁר הִרְגֵתָ אֶת-הַמִּצְרִי וַיִּרְאֵם מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נִדְרַע הַדְּבָר:

רש"י מִי שְׂמֹךְ לְאִישׁ? - והרי עודך נער (ראה תנח' שמות י). תבנית הטעמים גרשיים קדמא מצביעה באופן כללי על הקדמת המאוחר לפני האמור להיות מוקדם, כי לטענת המדבר משה עודנו נער ולא איש.
שְׂמֹךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ תבנית הטעמים גרשיים קדמא מהפך פשטא המופיעה בתורה 12 פעם מלמדת על דבר האמור להיות מאוחר המתגלה מוקדם, מושעה, ויתגלה שוב. כאן התגלות מוקדמת של הגואל, בינתיים הוא התעלם והמשך התגלותו בא שנים רבות אח"כ.

דרשה בחסרון טעם פסק

שמות ב,כא: וַיֹּאֲלֵם מֹשֶׁה לַיהוָה וַיִּתֵּן אֶת-צַפְרָה בְּתוֹ מֹשֶׁה:

שמות ב,ג: וַיִּרְאֵם ה' כִּי סָר לְרֵאשִׁית וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנְּנִי:

וַיֹּאֲלֵם מֹשֶׁה - בטעמים מרכא טפא, תרגום אונקלוס (ת"א) וצבי משה ופירוש צבי - רצון בגי' 346 עולה מש"ה עם הכולל (עה"כ), עם הכולל משמעו להוסיף אחד עבור המלה בכללותה, ומשמעות הכולל היינו הרוחני המקיף את משה, כעין משה של למעלה (בארמית דלעילא) ואז המלה **משה** זה כעין הרוחני הפנימי של משה, כעין משה של מטה (בארמית דלתתא) צבי - באתב"ש: צ' מחלף בה', ב' מחלף בש', י' מחלף במ', צ' מחלף ב- הש"מ וזאת תמונת מראה כעין המושג אספקלריה מאירה (בהבנה של מראה) של אותיות מש"ה, כנאמר ב-**במדבר בהעלתך יב, ח** **פַּה אֶל-פִּיהָ אֲדַבֵּר-בּוֹ וּמְרֹאֶה וְלֹא בְחִידָת וְתִמְנַת ה' וַיִּבֶט וּמְדוּעַ לֹא יִרְאֵתָם לְדַבֵּר בְּעֲבָרֵי בְּמֹשֶׁה:** ובהמשך בסנה (שמות ג ד) נאמר משה משה (בטעמים מרכא טפא)(ע"פ זוהר הפעם היחידה בתנ"ך של קריאה כפולה בשם אדם ע"י ה' ואין בה פסיק, לעומת אברהם | אברהם, יעקב | יעקב, שמואל | שמואל)

וַיֹּאֲלֵם מֹשֶׁה (ת"א) = וצבי משה; צבי (תרגומו) = רצון (גי') = מש"ה עה"כ (מקיף, היינו משה דלעילא)

צבי (אתב"ש) = הש"מ (כעין תמונת ה' יביט) (כעין תמונת מראה) מש"ה

מֹשֶׁה מֹשֶׁה (ללא פסק) אין הפרש בין משה דלעילא ומשה דלתתא, **משה** כולו ביטול מפני **רצון השם** היינו **עשה רצונו כרצונו**

כדי שיעשה רצונו כרצונו

הסבר נוסף

שמות ב,כא: וַיֹּאֲלֵם מֹשֶׁה לַיהוָה וַיִּתֵּן אֶת-צַפְרָה בְּתוֹ מֹשֶׁה:

וַיֹּאֲלֵם מֹשֶׁה - תרגום אונקלוס וצבי משה, פירוש וצבי - רצון, רצון גי' 346, שהוא גם גי' מש"ה עם הכולל. עם הכולל משמעו להוסיף אחד עבור המלה בכללותה. ואפשר לומר משמעותו של הכולל היינו החלק הרוחני המקיף את משה, כעין משה דלעילא, משה איש הא-לקים. ולפי זה **וצבי** (שפ' רצון שבגי' משה עה"כ) **משה** זה כעין הכפילות של הכתוב (**שמות שמות ג, ד**) **וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנְּנִי:**

שני הפסוקים משמעותם שגופו של משה הוא כעין החלק הרוחני המקיף את משה, כי משה רבנו טיהר גופו והפכו לרוחני. ויובן ביותר שהמלים **משה משה** נכתבו ללא פסק ביניהם (ע"פ זוהר הפעם היחידה בתנ"ך של קריאה כפולה בשם אדם ע"י ה' ואין בה פסיק) כרמז לחיבור משה שלמטה לרוחני שבו שלמעלה.
רמז נוסף להנ"ל **צבי** באותיות אתב"ש **השם** כעין הנאמר עליו **משה איש הא-לקים השם משה** זה כעין תמונת מראה הנאמר על משה (**במדבר בהעלתך יב, ח**) **פַּה אֶל-פִּיהָ אֲדַבֵּר-בּוֹ וּמְרֹאֶה וְלֹא בְחִידָת וְתִמְנַת ה' וַיִּבֶט** משה רבנו הגיע לדרגה עילאה זו בביטול רצונו מפני רצון השם כנאמר **אבות פ"ב מ"ד עשה רצונו כרצונו, כדי שיעשה רצונו כרצונו, בטל רצונו מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונו.**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אהנה, סלוק = סוף-סוף – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מרדף, רבוי; דוגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זוקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן בחצי פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.2 שמות א,א

שמות ב,י:

[ו] וינגל הילד ותבאיהו לכת-פרעה ויהי-לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן-הפנים משיתהו:

נחזור על הכתוב בשנת התשע"א עם חידוש **אור החיים** ... כי לא השיגה לידע בחינת השם כי שמו נפלאות יגיד וצא ולמד מה שכת' בספר הזוהר מה ירמוז שם זה וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'

- **טט – מִשֵׁה וְתֹאמֶר** – זקף-קטן זקף-גדול, (א) תבנית של דבר שחוזר וקורה, כמו שמשטה, מלטה, הוציאה אותו כך הוא יחזור וימלט ויוציא אחרים ממצרים וממי ים סוף שהרי גם ישראל נידונו במעבר ים סוף.
- (ב) התבנית זקף-קטן זקף-גדול מורה לעתים על גלוי רצון ה' באמצעות נבואה, רוח הקדש, מלאך, בת קול. כאן במאמר **ספורנו** משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם **בגזרת עיריין** כדי שימלט הוא את האחרים. **אור החיים** כי שמו נפלאות יגיד ... וה' השם שמות בארץ שם בפיה שם משה וגו'
- (ג) [ו] כי מן-הפנים משיתהו [יא] ויהיו - פסק, **וְתֹאמֶר כי מן-הפנים משיתהו: ויהיו** כעין מידה סדור שנחלק להודיע שבקביעת שמו ע"פ ה' כך הוא היה, היא מְשֵׁה אותו ומְשֵׁה (האיש) מְשֵׁה (ממלט) אחרים

מִשֵׁה וְתֹאמֶר – זקף-קטן זקף-גדול, גי' מלות הטעמים 576 (תקע"ו) גי' המלים המוטעמות 992 תתקצ"ב, הפרש ל-תקע"ו 416 תי"ו **מִשֵׁה וְתֹאמֶר** אוצר הגי' הרב יר"פ זצ"ל 992 עולה,

1. שכול"ת נר"ד – משה בעל ריח נעים, המשיח כמשה יבחין בחוש הריח **וְהָרִיחֹ בְּרִיחָתָהּ ה'** (**ישעיהו יא,ג**) של כל אחד
 2. עו"ל מלכו"ת שמי"ם – משה עבד ה' מוחלט, כולו קבלת עול מלכות שמים
 3. ימי"ן הוי"ה רוממ"ה ימי"ן הוי"ה עוש"ה חי"ל (תהלים קיח – טז)
- ההפרש מתקע"ו 416 עולה משי"ח ואליה"ו:

שמות שמות ב,יד:

וַיֹּאמֶר מִי שְׁמֹךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ עָלֵינוּ הֲלֹהֶרְגֵנוּ אֵתְּהָ אִמֶּר פֶּאֶשֶׁר הֲרַגְתָּ אֶת-הַמִּצְרַיִם וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נִדְבַע הַדְּבָר:

הסבר בפסוק מהסיפא אל הרישא

וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נִדְבַע הַדְּבָר:

מִשֵׁה וַיֹּאמֶר אֲכֵן נִדְבַע הַדְּבָר – ר"ת מ' ו' א' נ' ה' = אמונ"ה, אפשר מסביר פי' רש"י מלשינות לגויים כעין חוסר אמונ"ה בגאולה **נִדְבַע** לי **הַדְּבָר** שהייתי תמיה עליי: מה חטאו ישראל מכל שבעים לשון (ג"א אומות) להיות נרדים בעבודת פרך? אבל רואה אני שהם ראויים לכך.

אֲכֵן – גי' ע"א עם ישראל לעומת שבעים לשון (ג"א אומות)

אֲכֵן נִדְבַע הַדְּבָר – ס"ת נע"ר, (בשם ר'א'שגב) מדרש שנע"ר ראהו וספר לאנשים שמצאם נצים (מדרש דתן ואבירם) והם ספרו זאת לפרעה.

אֲכֵן נִדְבַע הַדְּבָר: – טפחא מרכא סלוק, **נִדְבַע** – מרכא, מרבה **הַדְּבָר**: – סלוק, מגביל. אפשר כי מה שהיה בידיעה מוגבלת של נע"ר התרבה לנצים, **אֲכֵן** – טפחא פותחת טפח ומתאפיינת ע"י **נִדְבַע הַדְּבָר** וטופחת על מנת להטפוח ומקדמת את האפיון המשותף אל הכתוב לפניו **וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר** וכאן ממשיך כפי' רש"י

רש"י וַיִּירָא מֹשֶׁה – [כפשוטו. ומדרשו (ראה שם): **דאג לן** על שראה בישראל רשעים דילטורין, אמר: מעתה שמא אינן ראויין ליגאל? **אֲכֵן נִדְבַע הַדְּבָר** – כמשמעו. ומדרשו (ראה **תנ"ב וארא יז**): **נִדְבַע** לי **הַדְּבָר** שהייתי תמיה עליי: מה חטאו ישראל מכל שבעים לשון (ג"א אומות) להיות נרדים בעבודת פרך? אבל רואה אני שהם ראויים לכך. **וַיִּירָא מֹשֶׁה** – המלים מלמדות כפשוטו של מקרא, פחד על גלוי הריגת המצרי. **וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר** – מהפך פשטא זקף-קטן, זקף-קטן מרמז לשני לימודים, ונראה שכאן שניהם יוצאים (=מהפכים) מהפשט, (א) **וַיִּירָא** – המדרש מוציא מענין יראה ומעביר ללשון ראה על שראה בישראל רשעים דילטורין, (ב) **וַיִּירָא** – המדרש מוציא מענין יראה ומעביר ללשון **דאג לו** ... אמר: מעתה שמא אינן ראויין ליגאל? מפני חטא המלשינות.

מדרך הסבר זאת גם יובן כי פעולת משה לגאולה הייתה מוקדמת מזמן יעודה כי עדיין לא הוכן לשאת את כל ישראל על כל דעותיהם והתנהגותם.

רש"י מִי שְׁמֹךְ לְאִישׁ? – והרי עודך נער (**ראה תנח' שמות י**).

תבנית הטעמים גרשיים קדמא מצביעה באופן כללי על **הקדמת המאוחר** לפני האמור להיות מוקדם, כי לטענת המדבר משה עודנו נער ולא איש.

שְׁמֹךְ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְטָ תבנית הטעמים גרשיים קדמא מהפך פשטא המופיעה בתורה 12 פעם מלמדת על דבר האמור להיות מאוחר המתגלה מוקדם, מושעה, ויתגלה שוב. כאן התגלות מוקדמת של הגואל, בינתיים הוא התעלם והמשך התגלותו באה שנים רבות אח"כ.

רש"י הֲלֹהֶרְגֵנוּ אֵתְּהָ אִמֶּר? – מכאן אנו למדין שהרגו בשם המפורש (ראה שם).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות הששירות: אהבה – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא פשטא; מרכא = מרכא; רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שוה לפרישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של הנושעים, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסוק – סודו שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ' פסוק – הקיש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדמות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

שְׂר וְשִׁפְטָ עֲלֵינוּ תְּלַהֲרַנְי אַתָּה אֱמֹר – פעמיים זקף-קטן, חוזר וקורה א' חושדו שיהרגהו כמו את המצרי בשם "ת-כה" ב' משה סבר שיש בם דילטורין החוזרים ומספרים לשון הרע ורכילות.

שמות ג,ז:

לָךְ וְאֶסְפְּתָ אֶת-זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם הִי אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פָּקֹד פָּקַדְתִּי אֶתְכֶם וְאֶת-הָעֲשׂוֹי לָכֶם בְּמִצְוֹתַי:

במדבר בהעלותך יא,טז

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה אֶסְפֶּה-לִּי שְׁבָעִים אִישׁ מִזַּקְנֵי יִשְׂרָאֵל

אֲשֶׁר יִדְעָתָ כִּי-הֵם זַקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו

וְלִקְחָתָ אֹתָם אֶל-אֶהָל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ:

ראה בבלי יומא כח,ב

...דאמר רבי חמא ברבי חנינא מימיהן של אבותינו (אף קודם למתן תורה) לא פרשה ישיבה מהם. היו במצרים ישיבה עמהם שנאמר

(שמות ג,ז) **לָךְ וְאֶסְפְּתָ אֶת-זַקְנֵי יִשְׂרָאֵל** - מונה גרשיים מונה רביע, כעין יצא מן מהכלל ללמד על הכלל

היו במדבר ישיבה עמהם שנאמר (במדבר בהעלותך יא,טז) **אֶסְפֶּה-לִּי שְׁבָעִים אִישׁ מִזַּקְנֵי יִשְׂרָאֵל** - גרשיים מונה זרקא מונה סגול -

בפסוק במדבר גם מרמז לרוח הקודש המתוספת על הסנהדרין, שמכוונים דבריהם לדעת עליון

שמות ג,כא,כב:

[כא] וְנָתַתִּי אֶת-חַן הָעָם-הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרַיִם

וְהָיָה כִּי תִלְכוּן לֹא תִלְכוּ רִיקָם:

[כב] וְשִׂאֵלָה אֲשֶׁה מִשְׁכַּנְתֶּהּ וּמִנֹּכַח בֵּיתָהּ כְּלֵי-כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב וְשִׁמְלֹת

וְשִׁמְתֶם עַל-בְּנֵיכֶם וְעַל-בְּנֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם אֶת-מִצְרַיִם:

כ"א - וְנָתַתִּי אֶת-חַן הָעָם-הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרַיִם - אתנה

וְהָיָה כִּי תִלְכוּן - פשטא מונח זקף-קטן - אפשר שזו זה חלק התיאור במידה לימוד אלפניו ולאחריו.

לֹא תִלְכוּ רִיקָם - מרכא טפחא סלוק. זה חלק ההלכה במידה לימוד אלפניו ולאחריו תבנית.

* **אור החיים** כאן רמז ה' משפט עבד עברי דכתיב בו "לא תשלחנו ריקם הענק תעניק לו".

כ"ב - **וְשִׂאֵלָה אֲשֶׁה מִשְׁכַּנְתֶּהּ** - קדמא מהפך פשטא, כעין כתוב שחבירו מלמד עליו,

ע"פ **אור-החיים** הנ"ל אפשר לומר שמצד משפט עבד עברי המצרים אמורים לשלחם עם מענק בעין יפה, ואם לא יעניקו מעצמם ואתם

עומדים לצאת ריקם, אז הבא האפיון מפסוק כ"א לפסוק כ"ב כאן האפיון הוא ההלכה **לֹא תִלְכוּ רִיקָם** ולכן **וְשִׂאֵלָה אֲשֶׁה מִשְׁכַּנְתֶּהּ**

וגו' "

* **רשב"ם** - במתנה גמורה וחלוטה וגו'. בשילוב אור החיים כי זהו משפט עבד העברי ביציאתו.

בסופו של דבר אחרי מכת בכורות על סף היציאה **שמות בא יב,לה-לו** ובני ישראל ... וישאלו ... וישאלום וגו' ע"פ **רש"י** - המצרים העניקו אף מה שלא שאלו.

יש מקום להשוות הפסוקים **ג,כא - כב ויב,לה - לו** כי טעמיהם דומים **שמות בא יב,לו:**

ה' נתן את-חן העם בעיני מצרים וישאלום וינצלו את-מצרים: פ

ג,כב ... כְּלֵי-כֶסֶף וְכֵלֵי זָהָב וְשִׁמְלֹת - תביר מרכא טפחא אתנה, תביר מרמז לחלק בין מטרת כלי כסף וכלי זהב ובין מטרת שמלות.

וְשִׁמְלֹת – אתנה, מוגבלות לשימוש אישי ואילו כלי כסף וכלי זהב יתרמו להכנת המשכן.

וְעַל-בְּנֵיכֶם - מונח זקף-קטן – במלים במקף, ריבה וריבה את הכל בבנות כי מנהגן להתקשט.

* ע"פ **ראב"ע** מנהג הנשים לשאול מאת השכנות יותר מהזכרים כלי תכשיט זהב וכסף לשום על צוארי בנים והבנות ונזמים באזניים ובאף אצודה ושחרונים ועכסים.

מדרש פליאה כתוב גדול יהיה הבית האחרון מן הראשון משמע לכאורה שיש רק שני בתי מקדש

וכתוב **שמות שמות ד,ח: וְהָיָה אִם-לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקֶלְךָ הֲאֵת הָרִאשׁוֹן**

וְהֵאֱמִינוּ לְקֶל הָאֲחֵרוֹן:

שמות ד,ט: וְהָיָה אִם-לֹא יֵאֱמִינוּ גַם לְשֵׁנֵי הָאֲתוֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקֶלְךָ וְלִקְחָתָ מִמִּינֵי הַיָּאֵר וְשִׁפְתָּ תִּבְבְּשָׁה וְהָיוּ

הַפְּלִים אֲשֶׁר תִּקַּח מִן-הַיָּאֵר וְהָיוּ לָדָם בִּיבֻשָׁתָ: וכתוב שמות בא יב,יג: וְהָיָה הָדָם לָכֶם לְאֵת עַל הַתְּתִים סימן לבית שלישי כי

גדול יהיה הבית האחרון והכוונה לא בית שני אלא שלישי

שמות בא יב,יג:

וְהָיָה הָדָם לָכֶם לְאֵת עַל הַתְּתִים אֲשֶׁר אַתֶּם שֹׁם וְרֵאִיתִי אֶת-הָדָם וּפְסַחְתִּי עֲלֵכֶם

וְלֹא-וְהָיָה כִכֶּם נֹגֵף לְמִשְׁחִית בְּהַכְתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

שמות בא יב,יג: וְהָיָה הָדָם לָכֶם לְאֵת עַל הַתְּתִים, בתים - שתים, כל בית שעליו דם נחרב וזה האות שנתקיים הפסוק פעמיים

ולכן הבית השלישי שיבנה במהרה בימינו אמן לא יחרב

אם-לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ, וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקֶלְךָ וְלִקְחָתָ מִמִּינֵי הַיָּאֵר, עַל הַתְּתִים אֲשֶׁר אַתֶּם שֹׁם וְרֵאִיתִי אֶת-הָדָם

בשלושה הפסוקים תבנית פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין היקש, דבר שחוזר וקורה להודיע על בנין הבית השלישי שלא יחרב.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטוד"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
 המצוות הששירות: אחת, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכיב = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור
 לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטחא; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב
 אחד נדרש; פסק ו – סידור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה:
 (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו
 שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא ויצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-
 משרתים, ולפי ההשערות

1.3 שמות א,א

שמות שמות ג,א:

וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת-צֹאן יִתְרוֹ חֹתֵנוּ פְתֵן מִדֵּינָו
 וַיִּנְהַג אֶת-הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל-הַר הָאֱלֹהִים חֶרְבֵהָ:

וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה – תביר אֶת-צֹאן – תביר יִתְרוֹ חֹתֵנוּ – מרכא טפחא – יתור לרבות, מה?
 פְתֵן מִדֵּינָו – מרכא סלוק

בפסוק זה – מיעוט אחר מיעוט – לרבות

משני הפסוקים – המיעוט אחר מיעוט זה ע"פ פי' רש"י שיתרו מיעט עצמו מע"ז ומשום כך מדין נידוהו ולכן לא שימש ככהן לע"ז אבל זהו
 כפי' רש"י בר' ויגש מז,כב לשון גדולה – (שמות ב טז) כהן מדין, (בר' מא מה) כהן און.
 ואפשר שמכך נתרבה להיות גר ראשון אחרי יציאת מצרים ויתר פרשה על שמו בתורה.

דרשה בחסרון טעם פסק

שמות שמות ג,ד וַיִּבְרָא ה' כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַגִּבִּי:
 בראשית ב,ד אֵלֶּה תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וּשְׁמַיִם:
 שמות ג,ד וַיִּבְרָא ה' כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֶּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַגִּבִּי:
 שמות כי-תשא לד,ו וַיַּעֲבֹר ה' וַעֲבָרָה ה' וְעָלְמוּ הַיָּם וַיִּקְרָא ה' אֵל רַחֵם וַתִּגְוַן אֶרֶץ אֲפִים וּרְב־חֶסֶד וְאֲמַת:

מאמר האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן זצ"ל זי"ע שבת פרשת שמיני מבה"ח אייר שנת ??? ע' 1365
 דוהו מה שארז"ל משה ולא פסיק טעמא בגווייהו.

דהשלימות דבריאת העולם, "ביום עשות הוי' דלתתא דוקא, מספר ז', שלימות ההיקף, ופסיק טעמא בגווייהו,
 שיש הפסק בין שם הוי' דלתתא ושם הוי' דלעילא.
 מה שאין כן "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו, היינו שמשה רבינו כפי שהוא למטה הוא קשור עם ענין משה למעלה, כי
 נקרא משה על שם "כי מן המים משיתיהו" וגו'.

כעין ענין זה בראשית ויצא זהר קנח א

תא חזי כגונא דא שמות כי תשא לד ו יי יי, תרין עלמין (נשא קל"ח? קל"א? א') נינהו, דא באתגליא ודא באתכסאי, ועל דא
 פסיק טעמא בגווייהו, ומעלמא דא עד עלמא דא כלא חד:

תרגום: בא וראה, כמו כן יי יי, שני עולמות הם, זה בגלוי וזה בסתר, ועל כן פוסק הטעם בתוכם, ומעולם זה עד עולם זה הכל
 אחד: ה' – מונח פסיק ה' שיש פסיק בין שם השם הראשון ובין שם השם השני,

טטוד"ל – בבירור שנעשה עם הרב יהושע גרוס הי"ו ממערכת פרסום שיחות האדמו"ר נראה מדברי האדמו"ר
 שהשם הראשון הוא דלתתא והשם השני הוא דלעילא, וציון הקרא בראשית ב,ד ביום עשות יי אלהים ארץ ושמים:
 היינו:

א' מפני שזאת הפעם הראשונה בתורה שמוזכר שם הוי'

ב' צירוף השמות הוי' א-לקים שייך לבריאת העולמות ע"י הוי' דלתתא (שנמשכים ממנו חב"ד חג"ת נה"י) ושם א-לקים שנמשך
 ממנו (ששיך אליו) מלכות, ומלכות של כל עולם היא המקור לעולם הנמוך ממנה, ממלכות של עולם אצילות נמשך עולם הבריאה,
 ממלכות דבריאה נמשך עולם היצירה, ממלכות דיצירה נמשך עולם המעשה.

טט - ביום – רביע כאן בתפקיד של הערך ארבע,

ביום עשות יי אלהים – ראשי תיבות בעי"א אלו ראשי תיבות של ארבע העולמות א'צילות י'צירה ב'ריאה ע'שיה.

שמות ג יד:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-מֹשֶׁה אֲנִי אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי אֶהְיֶה שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם:

שמות ג,יד אהי"ה אשר אהי"ה - רש"י אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכויות (בדכות ט) וגו'

ראה ישעיה מ ג (הפטרות נחמו שבת ואתחנן), ראה תת-פרק גימטריה זקף-קטן זקף-גדול

ס [ג] קול קורא במדבר פנו תרד ה' ישרו בערבה מסלה לאלהינו:

קול - מונח קורא במדבר - זקף-קטן זקף-גדול, גי' = 555 = 248 + 307 = ע"ל רצ"ן (יושבי) סנ"ה = ז"ה אהי"ה אשר אהי"ה
 הפרש מתקע"ו 555 - 576 = 21 = אהי"ה.

•נשלב בין הכתוב הפירוש והגימטריה

•קול קורא במדבר כאילו הנביא ישעיה מזכיר ומודיע ע"ל רצ"ן (יושבי) סנ"ה = ז"ה אהי"ה אשר אהי"ה שהבטחתי למשה בסנה
 במדבר - אהיה עמם בצרה זאת אשר אהיה עמם בשעבוד שאר מלכויות ועתה מתגלה ברוח הקודש פנו דרך ה'. כשם שקב"ה עשה ישור
 דרך בארבעים שנה במדבר כך יעשה בשעת הגאולה משאר מלכויות.

שמות ג'יח: וְשָׁמְעוּ לְקוֹלִי

וּבִאֲתָ אֶתְּהָ וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאָמְרָתֶם אֵלָיו הִ' אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעֵתָה נִלְכְּהָ-נָא הַרְדּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִבְחַתְּהָ לָּהּ אֱלֹהֵינוּ:

זה הפסוק הוא יסוד לעיקר השביעי שנוסח ע"פ רמב"ם ספר המדע הלכות יסודי תורה פ"ז "אני מאמין באמונה שלמה כי נבואת משה רבינו הייתה אמיתית ושהוא היה אב לנביאים (ועוד גי' ולחכמים) לקודמים לפניו ולבאים אחריו".

ויש להסבירו במעגלי הסבר הולכים ומתרחבים כדי לבנות את ההסבר נדבך על נדבך.

בפסוק זה עשרים ושש מלים ועשרים ושש טעמים כולל מקף, ללא געיות. מספר זה מרמז למקור הנבואה משם הוי'

וּבִאֲתָ – פזר, אולי כאן מייבא העקרון של עיקר מעיקרי האמונה, לומד מתבנית טעמי **וְשָׁמְעוּ לְקוֹלִי** – כתבנית שמע ישראל המבטא

עיקר ראשון – בורא לעולם ועיקר שני – היחוד והאחדות בבורא, אל העיקר השביעי אמיתות נבואת משה רבנו

אֶתְּהָ – תרסא, בתפקיד בעל בחינה נעלה כעין במחיצה לעצמו, ובתפקיד שורש ומקור, משה כאב לנביאים ולחכמים

וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל – קדמא ואזלא, קדמא במובן שמשא אב בנבואה לבאים לפניו, ואזלא – שמשא אב בנבואה לבאים אחריו

וּבִאֲתָ אֶתְּהָ וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל-מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְאָמְרָתֶם אֵלָיו הִ' אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעֵתָה נִלְכְּהָ-נָא הַרְדּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִבְחַתְּהָ לָּהּ אֱלֹהֵינוּ:

תבנית טעמים **וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל** קדמא ואזלא ... **הִ' אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִים נִקְרָה עָלֵינוּ** – גרשיים מהפך פשטא, כל סדרת הטעמים כעין קל וחומר.

רמב"ן שמות ג'ב, (בסנה) **שמתחלה נראה אליו מיכאל ושם כבוד השכינה, והוא לא ראה הכבוד, כי לא הכין דעתו לנבואה, וכאשר**

כיון לבו וסר לראות, נתגלה אליו מראה השכינה, ... לא הגיע עדין למעלתו הגדולה בנבואה, כי בהר סיני "נגש אל הערפל אשר שם

האלהים" (שם"כ, כא); וכן ענין הסתרת הפנים, שעדין לא עלה למה שנאמר בו "ותמונת ה' יביט"

קל וחומר ממשא רבנו אבי הנביאים שהיה זקוק להכנה לנבואה כך שאר הנביאים היו זקוקים להכנה לנבואה.

מלב"ם במדבר יב, ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה'. כבר בארו בספ' שבא להודיעם מעלת נבואת משה שנבדלה מכל

הנביאים שכלם נבאו באספקלריא שאינה מאירה ומשה ע"ה נבא באספקלריא המאירה. ולפי דרכנו הנה בארתי (בפ' מראה הסנה ובפ'

תשא), שמשא היה פי שנים ברוחו, שלנבואה באספקלריא שאינה מאירה היה מוכן בטבע מבלי שום הכנה, אמנם לנבואה

באספקלריא המאירה לא היה מוכן בטבע והיה צריך לזה הכנה בין מעצמו בין מזכות ישראל שעת ירדו ישראל ממדברתם ירד גם הוא

ממעלתו ונבא באספקלריא שאינה מאירה שע"ז היה מוכן תמיד, וע"כ לא יכול להשפיע על כל הנביאים רק נבואה באספקלריא

שאינה מאירה שזה היה לו בטבע, לא נבואה באספקלריא המאירה שגם הוא לא השיגה רק ע"י הכנה ומציאת חן בעיני ה', וע"כ לא

יכול להשפיע מדרגה זאת על זולתו

ע"פ **מלב"ם במדבר יב**, משה רבנו נבא בשתי מדרגות

(א) נבא באספקלריא המאירה שגם הוא לא השיגה רק ע"י הכנה ומציאת חן בעיני ה', וע"כ לא יכול להשפיע מדרגה זאת על זולתו

(ב) נבא באספקלריא שאינה מאירה שע"ז היה מוכן תמיד, וע"כ יכול להשפיע על כל הנביאים רק נבואה באספקלריא שאינה מאירה

שזה היה לו בטבע

מדברי **הרמב"ן והמלב"ם** אפשר להסיק כי כמו שמשא רבנו השיג מדרגת אספקלריא המאירה רק ע"י הכנה כך הנביאים האחרים

צריכים הכנה כדי להיות מוכנים להשיג נבואה במדרגת אספקלריא שאינה מאירה אבל לא תמיד יזכו לנבואה. וכאשר זוכים נבואתם

מושפעת מנבואת משה רבנו במדרגת אספקלריא שאינה מאירה.

כל אחד צריך הכנה להיות מוכן להשיג מדרגת נבואתו.

הרמב"ן מסביר כי משה רבנו בתחילת התגלות ה' אליו בסנה, לא הבין שזאת התגלות נבואה, **הרמב"ם במורה נבוכים ח"ב סוף פמ"ד**

מביא שבתחילת התגלות ה' לשמואל הנביא "שכאשר קרא אותו ה' יתעלה במצב הנבואי חשב כי עלי הכהן קראו פעם אחר פעם שלוש

פעמים, ואח"כ ביאר הכתוב סיבת הדבר ואמר כי מה שהביאו לידי כך שחשב שהוא עלי מפני שלא היה יודע אז כי דבר ה' לביאים

יהיה בצורה זו וטרם נתגלה לו סוד זה עד כה"

הרמב"ם לא מלמד האם גם תחילת התגלות ה' לנביאים אחרים הייתה באופן שהם לא ידעו שזאת נבואה. אפשר שהכתוב (**שמות ג'יח**)

נִקְרָה עָלֵינוּ מלמד על גלוי נבואי ראשון שהוא כעין מקרה. באופן זה הפסוק ילמד כעין קל וחומר ממשא רבנו אל שמואל אל שאר

הנביאים, ומה מי שנאמר בם (**תה' צטג**) **מִלֶּשָׁה וְאֶהְרֹן בְּכַהֲנָיו וְשָׁמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ קָרְאִים אֵל-ה' וְהוּא יַעֲנֵם**: שפי' **רד"ק** ...

שמואל שהיה גדול בנביאים שהיו בזמנו. ... ואפשר שהיה גדול בנבואה משאר נביאים אחר משה; ... בתחילת נבואתם לא הבינו שזאת

נבואת ה' קל וחומר לנביאים אחרים.

רמב"ן (ז) וילך ויפגשוהו, הה"ד (תהלים פה) חסד ואמת נפגשו צדק ושלום נשקו, ... ר' יהודה ב"ר סימון אומר חסד זה אהרן, ואמת זה

משה, ור' עזריה אומר חסד זה משה שעשה חסד עם יוסף, ואמת זה אהרן, דכתיב (מלאכי ב) תורת אמת היתה בפיהו הוי חסד ואמת

נפגשו זה משה ואהרן,

וישק לו אין אנו יודעין למי חלק הקב"ה כבוד אם לאהרן אם למשה, י"א לאהרן שהיה במצרים ומתנבא להן לישראל שעתיד הקב"ה

לגאול אותם, כדי שיבא משה ויעיד על דבריו של אהרן והיה ישראל אומרים אמת היה מתנבא אהרן, וי"א למשה כדי שיבא משה

ויאמינו לדבריו.

חיזוק האמונה בנבואת אהרן שקדמה לנבואת משה במצרים. היינו משה משפיע על נבואת אהרן שלפניו

(א) רביע ... זקף-קטן ... רביע ... זקף-קטן בין שני קיסרים – עוצמה אדירה של הנבואה

(ב) פעמיים רביע ... זקף-קטן בין שני קיסרים – כעין תתום שלא בא לסתום אלא לפרש (א) הכנה לנבואה (ב) כיצד נביא מתחיל לנבא

(ג) פעמיים זקף-קטן בין שני קיסרים – כעין היקש, בנין אב, דבר החוזר וקורה כדוגמא (א) הכנה לנבואה (ב) כיצד נביא מתחיל לנבא, וכן

חיזוק האמונה בנבואת אהרן שקדמה לנבואת משה במצרים, משה אלהים לאהרן.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אהיה, סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא ממשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממשט, לא ממש; טפחא – שנוי משמעות, רבוי ממשט; מרכא טפחא – יתור
לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפיטח; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב
אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצ"צ פסוק – הקש; השלישיה:
(קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פז – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

לטובת הבנת הנושא ויצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.4 שמות א,א

שמות א,ה:

וַיְהִי כֹל-נֶפֶשׁ יִצְחָק יִרְדְּ-יַעֲקֹב שְׂבָעִים נֶפֶשׁ וַיּוֹסֶף הֵנָּה בְּמִצְרָיִם:

רש"י (ה) **וַיּוֹסֶף הֵנָּה בְּמִצְרָיִם** - והלא הוא ובניו היו בכלל **שבעים**, ומה בא ללמדנו? וכי לא היינו יודעים שהוא היה **במצרים**? אלא להודיעך צדקתו של יוסף: הוא יוסף הרועה צאן אביו, הוא יוסף כשהיה **במצרים** ונעשה מלך, עומד בצדקו (ראה ספ"ד שלד).

וַיּוֹסֶף – טפחא (א) כטעם מפסיק, אע"פ שהיה במצרים ונעשה מלך עמד בצדקו.

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א,ז וַיְהִי כֹל-נֶפֶשׁ יִצְחָק יִרְדְּ-יַעֲקֹב וגו', עם יוסף שהיה במצרים היו ע', ד"א **וַיּוֹסֶף הֵנָּה בְּמִצְרָיִם**, (**וַיּוֹסֶף** – טפחא ללא מרכא, כטעם המלמד אלפניו) אף על פי שזכה יוסף למלכות, לא נתגאה על אחיו ועל בית אביו, כשם שהיה קטן בעיניו מתחלה שהיה עבד במצרים, כך היה קטן בעיניו אחר שהיה מלך.

שמות א,ח: פ וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרָיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדַע אֶת-יוֹסֵף:

רש"י (ח) **וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ** - רב ושמואל (סוטה יא,א), חד אמר: **חדש** ממש, וחד אמר: שנתחדשו גזרותיו. **אשר לא ידע את יוסף** - עשה עצמו כאילו לא ידעו (ראה סוטה יא,א).

האדמו"ר מ"מ שניאורסאהן שיחות קדש טז ע' 10, רב שדקדק בהוראת אסור והתר, אומר שהיה רשע גדול בין אדם למקום. ושמואל שהיה רגיל לפסק דיני ממונות, סבור שהיה רשע גדול בין אדם לחברו. **שנתחדשו גזרותיו** – רשעות גדולה בין אדם לחברו, שהרי יוסף גמל לו טוב, אך לא כל כך בין אדם למקום כי בני ישראל באו אליו וקבלו מלכותו, לכן יש לו לדעתו הצדקה משמים לשלט יוסף כרצונו. **חדש ממש** – רשעות גדולה בין אדם למקום שהרי אין לו אמתלא זו כלפי שמיא, אך לא כל כך בין אדם לחברו שהרי יוסף לא גמל לו טוב.

וַיָּקָם מֶלֶךְ-חָדָשׁ - מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות רשעות (א) בין אדם למקום (ב) בין אדם למקום, **מֶלֶךְ-חָדָשׁ** - מקף בתפקיד רב-

מצב **מֶלֶךְ-חָדָשׁ** - מקף בתפקיד רב-מצב, (א) חדש ממש (ב) שנתחדשו גזרותיו

עַל-מִצְרָיִם – ע"פ התוה"מ בויקרא מצורע, מלת על מלמדת על צירוף משהו למצרים, אולי **כראב"ע בפירוש הארוך** (ח) **וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ** - שלא היה מזרע המלוכה; כי הוא כמו "הקים בני את עבדי" (ש"א כב,ח). כעין עבד כי ימלוך ומתנכר למיטיביו.

אֲשֶׁר לֹא-יָדַע – מקף בתפקיד רב-מצב, (א) ידע (ב) עשה עצמו כאילו לא ידע

אֶת-יוֹסֵף – מקף בתפקיד רב-מצב, (א) רב טוב שעשה למצרים ולפרעה (ב) לדעת פרעה כמלך חדש לא עשה יוסף טוב למצרים ולפרעה.

שמות א,כב:

וַיִּצְוּ פַרְעֹה לְכָל-עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל-הַבֶּן הַיְלֹד הַבֶּן הַיְאֹרֵה תְּשַׁלְּיֵהוּ וְכָל-הַבַּת תְּחַיֵּי:

כָּל-הַבֶּן הַיְלֹד הַיְאֹרֵה תְּשַׁלְּיֵהוּ - ... רביע ... זקף-קטן כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש, שמושיען של ישראל לוקה במי מריבה.

כָּל-הַבֶּן – מקף בתפקיד רב מצב כפ' **רש"י** (כב) **לְכָל-עַמּוֹ** - אף עליהם גזר (ראה סוטה יב,א); יום שנולד משה אמרו לו איצטגנינו: היום נולד, אין אנו יודעין (טט – א) אם ממצרים (טט – ב) אם מישראל,

ורואין אנו שסופו ללקות במים. לפיכך גזר אותה היום (טט – א) על ישראל (טט – ב) אף על המצריים, שנאמר **כל הבן הילד** (בנוסחא: הילוד), ולא נאמר 'הילד לעברים'; והן לא היו יודעין, שסופו ללקות על מי מריבה (ראה סנה' קא,ב).

לְכָל-עַמּוֹ - מקף בתפקיד רב-מצב (א) עמו המצרים (ב) עמו הלא מצרים שהיו במצרים וביניהם בני ישראל.

וְכָל-הַבַּת – טפחא, בתפקיד שנוי משמעות שלא תשארנה באמונת בני ישראל, כי טעם סלוק במלת **תְּחַיֵּי** מלמד להגביל את ההחיות לגוף הבת העבריה בלבד, אבל המצרים בקשו להמיתן מיתה רוחנית, להעבירן על דתן (ע"פ ליקוטי שיחות ח"א עמ' 111).

שמות ג,ו:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲבֹתַי אֲבֹתֶיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲבֹתַי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתַי:

רמב"ן (ו) **וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲבֹתַי אֲבֹתֶיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב** - על דרך הפשט: כמו 'אלהי אבותיך', אבל יזכיר יחיד במקום רבים: אלהי כל אב מאבותיך, כי כולם יקראו לאיש 'אבי'; וכן 'אלהי דוד אביך' (מ"ב כה); 'זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארוממנהו' (שמו"ט, ב) - אלהי אבותי. ורבי

אברהם אמר, כי **אלהי אביך** - אברהם, כי הוא החל לקרוא בשם ה', ואחר כך הזכירו בשם, וצירף אליו שאר האבות. ודעת רבותינו (תנ"ב שמות טז): אלהי עמרם אביך; כאלו אמר: אלהיך, ורצה ליחד שמו על הצדיק שמת, לא על החי, ואחר כך **אלהי אברהם ויצחק**

ויעקב (טט) - (**שמות ג,ו**) **אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב**, שהוא אלהי ישראל כולם. וטעם הזכירו **אלהי** עם כל אחד, ולא יאמר 'אלהי אברהם ויצחק ויעקב', כי יזכיר שמו וזכרו יתברך ויתעלה (ראה להלן, טו); ועוד אבאר זה בפרשה (ראה שם).

טט – ע"פ רמב"ן משה מדרש תנחומא את עמרם לאברהם יצחק ויעקב. אפשר כי ההשוואה נובעת ממדרש החזרת השכינה מרקייע שביעי עד הארץ המתחיל באברהם ועובר דרך יצחק ויעקב לוי קהת עמרם עד משה המוריד השכינה לארץ.

אֱלֹהֵי – זקף-קטן בתפקיד שתי דרשות (א) על דרך הפשט הוא אברהם (ב) ודעת רבותינו (תנ"ב שמות טז): אלהי עמרם אביך

אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב - דרגא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד מהם חל אותו ענין או הלכה, כאן זה כולל את מונח אתנח, ללמד שה' הוא אלהי ישראל כולם. וטעם הזכירו **אלהי** עם כל אחד, ולא יאמר 'אלהי אברהם ויצחק ויעקב', כי יזכיר שמו וזכרו יתברך ויתעלה (ראה להלן, טו); ושעל כל אחד חלה אזכרת שם ה' בשוה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך-פסוק – מוציא מפשט; מרכא – מאריך; רבוי; דוגא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפא – שני משמעות; רבוי מתפשוט; מרכא טפא – יתור לרבות, מכל מקום; דוגא תבר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפישה; מרכא תבר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרשה; מקף – רב-מצב של המושגים, בד"כ מצב אחד נדרש; פסוק – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביעי – 4: ... זקף-קטן ... זקף-קטן בהצג פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

1.5 שמות א,א (התשע"ה)

שמות א,ח – יא: תחילת השיעבוד. ע"פ **תורה שלמה [פב]** יוסף היה מושל במצרים בימי אחד מאחרוני מלכי הרועים (ההיקסאס) שמשלו במצרים התחנתה (בצפון) כ-500 שנה. אחרי מותו של יוסף חזרו מלכי מצרים שנדחקו מפני מלכי הרועים ומשלו רק במצרים העליונה (דרום מצרים) וכבשו ומשלו במצרים התחנתה (בצפון). מבחינת בני ישראל נוצרה מלכות חדשה. מלכות זאת נתנה מחדש בין היתר את הערים פתם ורעמסס ששימשו גם לעבודה זרה ושנהרסו בתקופת מלכי הרועים. המצרים הקשו את השיעבוד כדי להרחיקם מעבודת ה' ונקמו בבני ישראל על עזרת יוסף למלכי הרועים, בין היתר על הריסת הערים האלו.
פ [ח] וַיִּקְרָא מֶלֶךְ-חָדָשׁ עַל-מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא-יָדַע אֶת-יוֹסֵף: [ט] וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ הַזֶּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מְמַנּוּ: [י] הֲבֵיָה נִתְחַכְמָה לּוֹ פֶּן-יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם-הוּא עַל-שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם-בְּנוּ וְעָלָה מִן-הָאָרֶץ: [יא] וַיְשִׂמוּ עָלָיו שְׁתֵּי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסִבְלָתָם וַיִּבְּן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לַפְרֵעָה אֶת-פַּתְחֵיהֶם וְאֶת-רַעְמֵסֵס:
שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א,ט וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ, הוא התחיל בעצה תחלה לכך לקה תחלה, הוא התחיל בעצה תחלה, דכתיב **וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ,** והוא לקה תחלה, דכתיב **(שם' וארא ז,ט)** **וַיִּבְרָה וַיַּעֲמֶה וַיִּבְכַּל-עֲבָדָיו יַעֲלֵו הַצִּפְרָדִּים:**, **הֲבֵיָה נִתְחַכְמָה,** להם לא נאמר אלא **לוֹ,** אמר ר' חמא ב"ר חנינא, אמר בואו ונתחכמו לאלהיהם של אלו,
[ט] וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ - טפחא אתנח, כטעמי **(דב' ואח' ז,ד)** **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל,** יצא נגד הקב"ה שבקריאת שמע מקבלים את עול מלכותו, והפגיעה בבני ישראל היא נסיון להוכיח שהקב"ה לא יחיד ומנהיג. רמז למדרש **ש"ר פ"ר א,ט** ... **הֲבֵיָה נִתְחַכְמָה,** להם לא נאמר אלא **לוֹ,** אמר ר' חמא ב"ר חנינא, אמר בואו ונתחכמו לאלהיהם של אלו,
טט – אפשר לומר שכנגד שאמר **עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מְמַנּוּ** עלו בו הצפרדעים שהיו רב ועצום ממצרים.

[י] הֲבֵיָה נִתְחַכְמָה – תורה שלמה [קג] בהגדת פסח: **וַיַּרְעוּ אֲתָנּוּ הַמִּצְרַיִם (דב' תבוא טו,ג)** כמה שנאמר **הֲבֵיָה נִתְחַכְמָה לּוֹ פֶּן-יִרְבֶּה** וגו'. תבנית **הֲבֵיָה נִתְחַכְמָה** – מרכא טפחא בתפקיד יתור לרבות דברים הפוגעים בבני ישראל, כגון עשו אותם רעים, פרסמו אותם כרעים, שלמו רעה על הטובה שעשו בני ישראל למצרים, כי יסוד הרשעות היה בהתחכמות להרע בערמה בתחבולות ובעלילות שונות כמו שכתב **הרמב"ן** שעם הארץ לא היה נותן רשות למלך לעשות חמס כזה בגלוי. וזהו שורש ומקור כל הצרות שבאו על בני ישראל בהדרגה זו אחר זו. פסוק זה מגלה הפעולה הראשונה של רשעות שהיתה מצד בחירתו של פרעה שחטא מעצמו תחילה והרע לישראל הגרים בארצו, וכן מבואר ברמב"ם הל' תשובה פ"ג-ג: וביתר באור בפ"ח משמונה פרקים.

פֶּן-יִרְבֶּה – מקף כרב-שלב למניעת רבוי, רב-מצב למניעת רבוי
פֶּן-יִרְבֶּה – רביעי, **שמות רבה:** ד' גזירות גזר פרעה ודעות אחדות מהן ד' הגזירות; **אגדות מהרש"א סוטה יב,א** ג' גזירות גזר פרעה: (טט – א) גזירה למיילדות **(שם' א,ט)** **אם-בֵּן הוּא וְהַמֶּתֶן אֹתוֹ** בסתר (טט – ב) הושיב עליהן שומרים להשליכן ליאור (טט – ג) לבסוף כשא"ל אצטגניניו שהיום נולד מושיען של ישראל גזר אף על עמו.
[אוצר החכמה] רבותינו בעלי התוספות ע' קעד פירוש **רב"א** (טט – א) **(שם' א,ט)** **אם-בֵּן הוּא וְהַמֶּתֶן אֹתוֹ** (טט – ב) **(שם' א,ט)** **קַל-הַבֵּן הַיְלֹוד לעבדים** (כנראה ישראל ואחרים) **הַיְאֵרָה תְּשַׁלְּיָהוּ** (ודרשה זאת לכאורה לא כתובה) (טט – ג) **(שם' א,ט)** **וַיִּצְוּ פְרֵעָה לְכַל-עַמּוֹ לְאֶמְרָ קַל-הַבֵּן הַיְלֹוד תְּשַׁלְּיָהוּ**
אפשר כי את דרשה (ב) אפשר ללמוד מתבנית הטעמים של **(שם' א,ט)** **וַיִּצְוּ פְרֵעָה** – מונח זקף-קטן, בתפקיד שני ציוויים צוה פרעה. הצווי הראשון זהו דרשה (ב) רק לעבדים, הצווי השני הוא **לְכַל-עַמּוֹ שֶׁפ' רש"י** – אף עליהם גזר (ראה סוטה יב,א); יום שנולד משה אמרו לו איצטגניניו: היום נולד, אין אנו יודעין אם ממצרים אם מישראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים. לפיכך גזר אותו היום אף על המצריים,

שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א סימן יב

ב ד' גזירות גזר פרעה עליהם, (טט – א) בתחלה גזר וצוה לנוגשין שיהיו דוחקין בהן כדי שיהיו עושיין הסכום שלהן, ולא יהיו ישנין בבתיהם, והוא חשב למעטן מפריה ורביה, אמר מתוך שאינן ישינין בבתיהם אינן מולדיין.
(טט – ב) גזירת המתת זכרים על האבניים (טט – ג) גזירת המתת הבנים בשדות והיו נבלעין בקרקע (טט – ד) כל הבן היאורה תשליכוהו ע"פ **ילקוט אור החיים הרב אברהם בן חיים** (התשס"ג) ע' 282: **פירש המהר"ז** על **המדרש רבה [א,יב]** **מפסוק ט – ט"ו** גזירת עבודת פרך; טו – כב גזירת הריגת הזכרים ע"י המיילדות, פסוק כב – **כָּל-הַבֵּן הַיְלֹוד תְּשַׁלְּיָהוּ**, גזירה רביעית ע"פ סימן יח שלא לתת תבן לעם, וכן כתב **מתנות כהונה** שם **[א,יח]** **וז"ל**, וד' גזירות הן: עבודת פרך, והשלכת בנים ליאור, שחיטת הבנים, לקושש קש. ועל קישוש הקש נאמר **(במד"ר פ' ה') (שם' ה,י)** **לֹא תֹאסְפוּן לְתַתֵּן תְּבָן,** והיא היתה גזירה קשה מאד שמנעו מנוחת שבת והתאספות לחזק איש את חברו.
סיכום אפשרי לארבע גזירות שגזר פרעה לעקירת ישראל מן העולם: ע"פ **רמב"ן** גזירת בין הבתרים היתה "ועבדום וענו אותם" אבל פרעה גזר (טט – א) השלכת בניהם ליאור שהיא עקירתם לגמרי ואינה בכלל עבדות וענוי שגם בה הוסיפו מעל ומעבר. באופן זה אפשר ללקט מכל הפירושים גם (טט – ב) גזירת המתת הבנים על ידי המיילדות, וגם (טט – ג) נסיון המתתם בשדה, וגם (טט – ד) מניעת ילודה בדרכים שונות כמו הרחקה מן הבית, עבודה קשה המתישה הגוף ולכן לא מולידים, מנעו מנוחת שבת והתאספות לחזק איש את חברו.

וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה – התוכן מלמד על הסיבה הרשמית שנתן פרעה ליחס הקשה לבני ישראל, סיועם האפשרי לחזרת מלכי הרועים וגירוש המצרים ממצרים התחנתה, תבנית הטעמים גרשיים (שהוא אזלא-גרש מלרעי) מהפך פשטא מרמז לכעין יצא מענינו להקל ולא להחמיר. הקלה לגבי המצרים, אבל לא לגבי בני ישראל.
וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה – **תנחומא (ורשא) לך לך סימן ט**, שכאשר תקרה מלחמה נגד ישראל, אז כמו שהקב"ה נלחם בארבעה המלכים שנזודו ונגזרו לאברהם ונצחם, אף כך עתיד הקב"ה לעשות לבניו שנאמר **(זכריה יד,ג)** **וַיִּצְאָ הוּא וְנִלְחַם בְּגִוּוֹת הַיָּם כְּנֹחַם הַלְחָמוֹ בְּיָוִם קָרִיב:**
וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה – **פני דוד** בשם אור החיים, ונלחם בנו כלומר יעשנו כלחם ויכרר הקדושה ועלה הניצוצות מן הארץ ... ונאבד **וְהָיָה כִּי-תִקְרָאנָה מִלְחָמָה** – גרשיים מהפך פשטא מרמז לכעין יצא מענינו להקל ולא להחמיר. הקלה לגבי בני ישראל שהקב"ה ילחם להם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת, סלוק = סוף-ספור – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סוף שחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצג פסקו – הקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ט – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כענין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

תורה שלמה [קצו] הערים פתם ורעמסס היו קיימות לפני-כן וע"פ המכילתא בשלח מסכתא ב,פ"א לפחות פיתום היה מקום ע"ז, ונחשבו שנחרבו בידי מלכי הרועים, אבל ע"פ המסופר ב-**ילקוט שמעוני איוב רמז תתצז** ... (ומדרש איוב מוסיף) כשבא חושים בן דן אצל יהודה שאגו שניהם ומקולם נפלו שתי עיירות גדולות שבמצרים פיתום ורעמסס, ועל דבר זה נגזר על ישראל לבנותם שנאמר **וַיִּבְנֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת** וגו'. שקום הערים הוטל על בני ישראל בין שהיה ידוע שנחרבו בידי חושים ויהודה ובין שהוטל הדבר על בני ישראל בגלל ידידותם עם מלכי הרועים שנדחקו ממצרים:
וַיִּבְנֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת – התוכן מלמד על עבודה קשה, תבנית הטעמים אזלא-גרש מהפך פשטא מרמז לכעין יצא מענינו להקל ולא להחמיר. אפשר שהנדרש שהבניה שקעה היא כמו הריסת ערים למעט ע"ז במקום. ויש גם אפשרות לומר שבני ישראל העסקו בבנין ערים אלו והיו מרוכזים ביחד כך שיכלו לשמור על חיי קהילה ומנהגי ישראל, המסביר את דרשת חז"ל שלא שינו שמם, לבושם, לשונם, ולא היו בהם עריות, שלא דברו לשון הרע, שלא גילו מסתורין שלהם (**מדרש תנחומא (בבב) פרשת בלק סימן כה, ויקרא רבה (וילנא) פרשה לב**). השערה שהפיוזר בכל ארץ מצרים היה רק לקראת סוף שהייתם במצרים. והנאמר **וּבְכָל-עִבְרָה בְּשָׂגָה (שם א,יד)** אפשר שזה היה בארץ גושן ולא בכל ארץ מצרים.

אפשר כי שתי התבניות המרמזות על כעין הקלה, באות לזרוז את הגאולה, גלוי השכינה כי **וַיִּבְנֶן עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעָה**, ג' מלת לפרע"ה עולה שכינ"ה, היינו שהבניה שהשתמשה בטיט ותבן מכל ארץ מצרים שרוכזה בידי המלכות ע"י יוסף הוציאה את ניצוצות הקדושה שבשבילן היתה גזרת בין הבתרים להיות גרים בארץ לא להם והתברר שזאת היתה מצרים שבה נפלו ר"ב ניצוצות בבריאה ומאדם הראשון.

עָרֵי מִסְכְּנוֹת לְפָרְעָה – מהפך פשטא זקא-קטן, שתי דרשות שבאחת מהן מלת "מסכנות" במשמע של אוצרות מרמז לאוצרות הקדושה שכך בגאלו.

וַיִּשְׂמֹנוּ עָלָיו שְׁרֵי מַסִּים – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שתי דרשות. (א) מוציא מן הפשט כי אמנם בעצת הענוי היו שלשה יועצים בלעם איוב ויתרו, אבל רק בלעם יעץ והוא ופרעה שמו הענוי, בלעם מרומז בר"ת **מַסִּים לְמַעַן עֲנֶהוּ בְּסִבְלָתָם** – ר"ת בלע"ם, ס"ת – ממו"ן (ראליהו שגב)

עָלָיו – יוצא מהפשט המדבר בענוי שהושם על בני ישראל והיה צריך להיכתב "וישימו עליהם" ומעבירו לפרעה ששמו עליו לבנה כתבנית עשית לבנה כדי לגרום לבני ישראל השתתפות עמו בעבודת הבנין, ואח"כ משהתחילו לעבוד, פרעה יצא מהענין והם נותרו מחויבים למכסות תוצרת ומכסות נפשות לעבודת המלך (שכל טוב) שהוא הפירוש השני למלת **מַסִּים**. מלת **מַסִּים** גם מתפרשת לענין המסת והחלשת התנגדות בני ישראל לרבו השעבוד והעינוי.

וַיִּשְׂמֹנוּ עָלָיו שְׁרֵי מַסִּים – מהפך פשטא מונח זקא-קטן, עוד דרך המוציאה מפשט הכתוב היא בשביל התבנית סוגרת הדבור בטעמים מרכא טפחא של **לְמַעַן עֲנֶהוּ** בתפקיד יתור לרבות הטעיה של בני ישראל ע"י ענוי קצר זמן של פרעה שכביכול נרתם לעבודה הקשה כדי לגרום לבני ישראל להרתם לעבודה ולסבול (סוטה יא,א) דווקא ב-**בְּסִבְלָתָם** בענוי שהמצרים גורמים לישראל, וכן שהיו משעבדין את ישראל לעבודה זרה שלהם המתאים לדרשה לעיל על[ט] **וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ**, שהיה נגד אלוהי ישראל, וטעם אתנח בתפקיד הגבלת יכולת ההולדה של הזכרים.

אֶת-פִּתְוֹם וְאֶת-רַעְמֶסֶס – מקף מקף, כרב-שלב או רב-מצב, היו קיימות ונהרסו והוקמו שוב. המדרש מלמד ששקעו שוב. פ"רש"י: כשהיו בונים קצת היה מתרוסס ונופל וחוזרין ובונים והוא נופל.

שמות א,יג: וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה:

שמות רבה (שנא) פרשת שמות פרשה א ... וכן עשו לכל אחד מישראל - כל מה שעשו הלבנים ביום ראשון שמו עליהם לגזרה שיצא עליהם בכל יום ויום.

רלב"ג (יג) וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם - יתכן, כמו שכתב החכם אבן עזרא (בפירוש הארוך), שכאשר ראה מלך מצרים שלא חסר פריית ישראל ורבייתם מפני המשא שהעמיס עליהם, נתן רשות לשרי המצרים לעבוד בהם **בְּפָרָה** - רוצה לומר, שהפליגו להכריחם לעשות יום **ביום יותר מהחוק**, לענותם באופן שימעט זרעם; כי רב העמל הוא קמעט הזרע, בסבת החולשה שתקרה לחום הטבעי בעבורו. **ליקוטי שיחות כרך ג אדמו"ר ממ"ש ע' 848, הרמב"ם** (הל' עבדים פ"א) מגדיר "עבודת פרך" – עבודה שהיא נטולת קצבה ותועלת. **וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** – דרגא תביר מרכא טפחא – כעין קבוצת פרטים בעלי ענין או הלכה שוה, (אופן א) כאן הפרטים הם קצבת העבודה שעשה כל אחד מישראל ביום הראשון לשיעבוד כאשר עבד בכוחות רעננים ועם התלהבות ויצר מעבר לחוק היכולת הרגילה שלו, היא המכסה שנדרש לספק בכל יום אחרי היום הראשון. היום יום ששום בדרישת עבודת פרך יותר מהחוק, עבודה שהיא נטולת קצבה. (אופן ב) כעין קבוצת פרטים בעלי ענין שוה שהם כאן כל אחד מהעם המצרי שכפ' **רש"י הירש שמות פ"א** ... לא עוד נאמר "ויעביד פרעה", אלא **(שם א,יג) וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם** - כל העם הוסמך לנהוג בהם מנהג עבדים.

מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – תביר מרכא טפחא – טעם תביר ממעט הנאת מצרים מהעבודה, מרכא טפחא כמרב רעת הסבל של בני ישראל. **פנים יפות דברים פרק יז וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָה**: כמו שאחז"ל [סוטה יא ב] כי הענין עבודות פרך הוא שאין כוונתו להנאת עצמו אלא לרעת אחרים,

שמות א,כב: וַיִּצְוּ פָרְעָה לְכָל-עַמּוֹ לֵאמֹר כָּל-הַבֶּן הַיְלֹוד הַיִּבְרָאִי תִשְׁלַיְכֶהוּ וְכָל-הַבַּת תִּתְּחַיֵּן: פ

אפשר כי את דרשה (ב) (ראה שילוב ב-**(שם א,יג)**) אפשר ללמוד מתבנית הטעמים של **(שם א,כב) וַיִּצְוּ פָרְעָה** – מונח זקא-קטן, בתפקיד שני ציוויים צוה פרעה. הצווי הראשון זהו דרשה (ב) רק לעבדים, הצווי השני הוא **לְכָל-עַמּוֹ שֵׁפ' רש"י** - אף עליהם גזר (ראה סוטה יב,א); יום שנולד משה אמרו לו איצטגנינו: היום נולד, אין אנו יודעים אם ממצרים אם מישראל, ורואין אנו שסופו ללקות במים. לפיכך גזר אותו היום אף על המצריים,

הַיִּבְרָאִי תִשְׁלַיְכֶהוּ - פשטא זקא-קטן, כשתי סיבות להשלכה ליאור. ע"פ **ליקוטי שיחות חט"ז** (ע' 13 ואילך) פ"י אדמו"ר ממ"ש ל-**(שם א,כב)** ... תכנה הפנימי של גזרת פרעה **כָּל-הַבֶּן הַיְלֹוד** וגו' הוא (טט – סיבה א) שפרעה רצה לשעבד לא רק את גופם של בני ישראל, (טט – סיבה ב) כי אם גם את נשמותיהם. רצונו היה להשליך ולהטביע אותם (טט – את נשמות בני ישראל) ב"יאור", שיעבדו את העבודה זרה שלו, רחמנא ליעלן. המתאים לדרשה לעיל על[ט] **וַיֹּאמֶר אֶל-עַמּוֹ**, שהיה נגד אלוהי ישראל,

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ו
המצוות השערות: אחת: סלוק – סוף-פסוק – מגביל: מונח – רבוי: מהפך פשטא – מוציא מפשט: מרכא = מאריך, רבוי: דרנא – מצרף: תבר – מחלק, ממעט, לא ממש: טפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט: מרכא טפא – יתור
לרבות, מכל מקום: דרנא תבר טפא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב
אחד נדרש: פסוק 1 – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע – 4: ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – הקש: השלישיה:
(קפא – סדר קיימות; אולא = גרש = גרש"ט – ויצא מהענין; קפא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק כבעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו
שער, מחיצה; פז – דרוש מתפסקו ריבון לנישא אחר בהלכה;

1.6 שמות א,א (התשע"ו, בהשתתפות נחלת יעקב)

שמות א,יג: וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָךְ:

שמות א,יד: וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל-עֲבָרָה בְּשָׂרָה

אֵת כָּל-עַבְדֵיהֶם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בְּיָדְךָ:

וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה – קדמא ואולא מונח רביע, מקורות רבים המצטטים את "קול מאליהו" של הגר"א על **וַיִּמְכְּרוּ אֶת-**

חַיִּיהֶם – קדמא ואולא, מקורות מעטים המצטטים את האדמו"ר הזקן בעל התניא על **וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה** – קדמא ואולא

מונח רביע. נצטט כאן את [שפה ברורה לרב פולק שרגא, "קע"ו (אוצר החכמה)] שמביא את החכם צבי, את הגר"א, ואת בעל התניא.

החכם צבי והגר"א מסבירים את טעמי **וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם** – קדמא ואולא, שהג"ל של המלים "קדמא ואולא" עולה "קץ" (190)

שבעקבות העבודה הקשה הקדימה הגאולה מן הגלות ב-190 שנה במקום הגזרה של גלות של 400 שנה. ויש המוסיף כי טעם "מונח"

במשמע מנוחה מן ה"רביעי" היינו ארבע מאות שנה. האדמו"ר הזקן יישב קושיית גבאי אחד שנגינת הטעמים שמחה על תוכן קשה באותו

אופן שהקב"ה קירב את הגאולה בק"ץ שנה לעומת הגזירה של ארבע מאות שנה, ועל כן נגינה שמחה.

כתב אלי יש"א ה"ו כי בספר ילקוט הגרשוני סוף פרשת שמות הביא כן בשם ר' שמשון מאוסטרפולא. ובספר נפלאות חדשות הביא כן בשם הרה"ק ר' יצחק מוורקא, ובספר

ספרו של צדיקים מערכת האהב ישראל מאפסא הביא כן בשמו.

בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה – מונח רביע, **תורה שלמה [קנד]** ... רב ושמואל דאמרי נאמר כאן עבדה בפסוק זה ארבע פעמים מלמד שהיה שעבוד

מצרים קשה מארבע מלכויות (מדרש הגדול). ובהערות כתב ממכילתא ששעבוד מצרים קשה לפני המקום מכל שיעבודין שבעולם

וכ"ה בשמו"ר פ"ב ט. ... דרשת הגדה של פסח: ר' אליעזר אומר מנין שכל מכה ... היתה של ארבע מכות כנגד ארבע עבודות

שבפסוק **וַיִּמְכְּרוּ** ... רבי עקיבא אומר מנין כו' של חמש מכות כנגד (שמות א,יג) **וַיַּעֲבְדוּ מִצְרַיִם אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָךְ**: עם ד'

עבודות שבפסוק **וַיִּמְכְּרוּ** (אח"כ מביא ירושלמי החולק על קושי השעבוד)

בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה – מונח רביע, בתפקיד של לפחות ארבע. היות ושרש עב"ד מוזכר ד' פעמים בפסוק, אז תבנית הטעמים צריכה ללמד משהו

מעבר לד' עבודות או לענין אחר. אפשר כי הדרשה ממכילתא ששעבוד מצרים קשה לפני המקום מכל שיעבודין שבעולם וכ"ה בשמו"ר

פ"ב ט ילמד על שיעבודים רבים בגלויות רבות. אפשר כי מדרש הזוהר כגון **זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד א**

שהפסוק מלמד על לימוד התורה נתמך בטעמי **בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה** – מונח רביע, בתפקיד קושיה הלכתית ששרשה בחמישה חומשי תורה.

שפת אמת פרשת שמות שנה תרנח... (משלי יג,ד) **וְאֶהְבֶּנּוּ שַׁחְרוּ מוֹסֵר** הוא **בכלל ובפרט** כמו שבתחילת בחירת בני"י שיחרו

להם ביסורי מצרים. כמו כן כל אדם בימים הנעורים עובר עליו תוכחת מוסר. ומעין זה בכל יום תחילתו מוסר שכן דרך הצדיקים

תחילתן יסורים וסופן שלווה. והנה תכלית איש ישראל נברא להעיד על הבורא כמ"ש תהלתי יספרו. וכ' **וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם**. דכ' ויפח

באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיי. לרוח ממללא. כי אדם המדבר נברא לספר תהלת ה'.

משלי יג,כד: חוֹשֵׁךְ שִׁבְטוֹ שׁוֹנֵא בְנֵי וְאֶהְבֶּנּוּ שַׁחְרוּ מוֹסֵר:

רש"י שַׁחְרוּ מוֹסֵר – תמיד לבקרים מיסרהו. **רד"ק** ומי שמשחר ליסרו בקטנותו, הוא אוהב אותו, כי יקבל **מוֹסֵר** וילמד חכמה

ר' מנחם המאירי ו- שַׁחְרוּ – רומז על התחלת גדולו,

אפשר כי שפת אמת דורש כי **וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם** – הוא רמז ללימוד בכלל ובפרט, אבל לא מהסוג של י"ג מדות. הכלל הוא **וַיִּמְכְּרוּ**

אֶת-חַיִּיהֶם שבתחילת בחירת בני ישראל פתח להם ביסורין במצרים להכשירם לקבלת תורה ועול מלכות שמים, לספר תהלת ה', והפרט

הוא שכל אחד מיישראל העובר יסורין ומוסר בנעוריו כדי לחנכו לעבודת ה'.

וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם – קדמא ואולא, הוא רמז ללימוד כבעין כלל ובפרט, כאשר הפרט הוא פירוטו של הכלל **בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה בְּחֹמֶר**

וּבְלִבְנִים וּבְכָל-עֲבָרָה בְּשָׂרָה

שמות א,יד: וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה בְּחֹמֶר וּבְלִבְנִים וּבְכָל-עֲבָרָה בְּשָׂרָה

אֵת כָּל-עַבְדֵיהֶם אֲשֶׁר-עָבְדוּ בְּיָדְךָ:

בעיון הבא יוסבר הפסוק ככלל ופרט וכלל שבי"ג מדות. בתוך מדרשי הזוהר הבאים על התועלת הרוחנית בלימוד התורה ושמירת המצוות

נמצאים מדרשים עם שנויים מסוימים הדורשים בפסוק דרכי ברור הלכה כדי להגיע להלכה פסוקה.

זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד א ... כגונא דא אמרו מארי מתניתין **וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה**

בקושיא, **בְּחֹמֶר בְּקַל וְחֹמֶר, וּבְלִבְנִים בְּלִבּוֹן הַלְכָתָא, וּבְכָל-עֲבָרָה בְּשָׂרָה** דא ברייתא (שדה במובן של חוץ וכך הברייתא היא משנה

חיצונית, שנמצאת מחוץ למשניות שקבץ רבי יהודה הנשיא), **אֵת כָּל-עַבְדֵיהֶם וְגו'** דא משנה, אם תייבין בתיובתא (קושיה עם סתירות לכאורה

בהנמקות) אתמר בהון **עץ וידהו יי עץ ודא עץ חיים וביה וימתקו המים ודא משה משיח** (פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד משיח ואלהיה)

זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת בהעלותך דף קנג עמוד א (התחלה דומה לזוהר הקודם והמשכו) **אֵת כָּל-עַבְדֵיהֶם אֲשֶׁר-**

עָבְדוּ בְּיָדְךָ: דא תיק"ץ (ר"ת ת'שבי י'תרץ קושיות ובעיות - פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד אלהיה), **ורעיא מהימנא** (כנוי למשה רבינו)

תמן אתקיים בך **שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו** ובהאי עץ הדעת טוב ורע דאיהו איסור והיתר, ובאינון רזין דאתגליין על ידך

זוהר חדש - תיקונים כרך ב דף סג עמוד א

אֵת כָּל-עַבְדֵיהֶם דא פיסקא אֲשֶׁר-עָבְדוּ בְּיָדְךָ: דא פירכא (טיעון המפורר מהלך הסבר בהלכה) כד מטי לעומקא של הלכה איתמר

בהון לית הלכה כפלוני. ואית אחרנין דמשתדלי בה לשמה [דאינון מארי תריסין דבי מדרשא] (וחכמים אחרים המכונים בעלי תריסין

(מגינים) מנסים להגן על טיעון, לברר מדוע טיעון מסוים נדחה) דאיתמר בהון **אדם כי ימות באהל כמה דאוקמיה מארי מתניתין** [ברכות דס"ג]

אין התורה מתקיימת אלא כמי שממית עצמו עליה (להקים את בעלי המשנה שנדחו).

זוהר חדש - תיקונים כרך ב דף סה ע' ב - דף סו ע' א (מדרש רוחני רחב היקף במקורות הרוחניים של רוב הדברים הנדרשים במובאות שכאן

וביניהם) **וּבְכָל-עֲבָרָה בְּשָׂרָה**. בג"ש (בגזירה שווה).

זוהר - רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת פנחס דף רכט עמוד ב

וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה דא קושיא, **בְּחֹמֶר** דא קל וחומר, **וּבְלִבְנִים בְּלִבּוֹן הַלְכָה**, תקונא רביעאה וחמשאה – נשים לב כי

בְּעֶבְרַת קֶשֶׁה – מונח רביע, מתאים לענין המוזכר כנראה התיקוני זוהר תקונא רביעאה וחמשאה

הקישור לתבניות הטעמים ולכעין מידה כלל ופרט וכלל:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא הבלכה ובאגדה, התשע"ו
הפניות השערות: אהנה, סלוק – סוף פסוק – מגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפאא – שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפאא – יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפאא – קבוצה עם הלכה שיה לפישה; מרכא תביר טפאא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף – רב-מצב של המושג, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט; 1: זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בהצ' פסוק – הקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדמות; אולא = גיש = גיש"ס – יוצא מהענין; קדמא ואולא – מלמד) דרוש בפסוק ככעין "ג' מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שער, מחיצה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שער, מחיצה; פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנישא אחר בהלכה;

מדרשי זוהר שהובאו מלמדים על השורשים הרוחניים של הבירור ההילכתי ועל התועלת הרוחנית בלימוד התורה ושמירת המצוות. בתוך כך הם מלמדים על כלי ברור הלכה כדי להגיע להלכה פסוקה.
 ע"פ תבניות טעמי המקרא הפסוק מלמד על הבירור ההילכתי ככעין בכלל ופרט וכלל.

וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם – קדמא ואולא, הוא רמז ללימוד ככעין כלל ובפרט, הכלל הוא יגיעת ברור **בַּעֲבֹדָה קְשָׁה** בקושיא, קושיה הלכתית ששורשה בחמישה חומשי תורה, ייש לברר ע"י הכלים הנלמדים מהפרטים **בְּחֹמֶר בְּקַל וְחֹמֶר, וּבְכָל בָּנִים בְּלִבּוֹן הַלְכָתָא, וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשָׂדֶה**. בג"ש (בגזירה שווה) (ובגירסה אחרת) **וּבְכָל-עֲבֹדָה בְּשָׂדֶה דָא בְרִיתָא** (שדה במובן של חוץ וכך הברייתא היא משנה חיצונית, שנמצאת מחוץ למשניות שקבץ רבי יהודה הנשיא), **אֶת כָּל-עֲבֹדָתָם** וגו' **דָא מְשֻׁנָּה**, (מצד אחד זה פרט, כי המשנה היא מסורת מבוררת שרבי יהודה הנשיא כלל במשנה, מצד אחר זה שייך לכלל בתראה)

ללא הכלל בתראה היינו אומרים שאין ביגיעת הברור של קושיה הילכתית אלא הכלים שנמנו בפרטים. לכן בא הכלל בתראה וחזר וכלל **אֶת כָּל-עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר-עֲבָדוּ בְּהָרְיָהּ**: ללמד

- (א) שהפרטים הם משלים – הדגמות של אלו כלי ברור הלכתי יש לרבות והם כל המידות ודרכי הלימוד שהתורה והאגדה נדרשת בהם, וכן כל המקורות האפשריים לברור ההלכה.
- (ב) מהברור ההילכתי יוצאה הלכה פסוקה על בסיס המקורות המתאימים ודרכי הלימוד המתאימים ומותרה מחוץ להלכה את מה שלא נכלל מהדיון התורני בפתרון הקושיה ההילכתית. כמו-כן קושיות שלא הובררו נותרו ל-משיח ואליהו לפותרן. ראה **(שמות ב, 1) מִשֶׁה נִתְאַמֵּר** - זקא-קטן זקא-גדול, ג' מלות הטעמים עולה תקע"ו (576) ג' המלים המוטעמות עולה תתקצ"ב (992), ההפרש בין שתי הגימטריאות עולה 576 – 992 = 416 תי"ו. באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 416 עולה משי"ח ואליה"ו.

שמות ב, 1: וַיִּמְכְּרוּ אֶת-חַיִּיהֶם לְבָנוֹן וַתִּבְאֵהוּ לְבַת-פְּרֹעֹה וַיְהִי-לָהּ לְבָנוֹן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מִשֶׁה בְּיַמֵּי חַיִּיהָ

וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מִשֶׁה – מהפך פשטא זקא-קטן, לימוד כפשוטו **כִּי מִן-הַיָּמִים מִשִּׁיתָהוּ**: היינו משיתי אותו, התוכן מלמד על הצלת משה מן המים, לימוד היוצא מפשוטו של הכתוב מפורש ע"פ **ספורנו** ממלט ומושה את האחרים. היוצא מן הפשט נתמך בתבנית הטעמים של **כִּי מִן-הַיָּמִים** – מרכא טפאא – יתור לרבות, שימלט אחרים מן המים כפי **ספורנו וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מִשֶׁה** - ממלט ומושה את האחרים. הטעם שקראתיו משה להורות שימלט את האחרים הוא כי אמנם משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם בגזרת עיריין כדי שימלט הוא את האחרים.

וַתִּתְאַמֵּר – זקא-גדול בתפקיד שלוש, הצעה (א) שלושה אמרו שמו (א) ע"פ **[אברבנאל שמות ב]** אמו של משה קראה שמו בלשון עברית והסברו: שאם היה לשון למדבר בעדו היה לו לומר משיתיהו עם יו"ד בין התי"ו והה"א כי הוא סימן למדבר בעדו וענינו משיתי אותו אבל הוא חסר יו"ד בין התי"ו והה"א **מִשִּׁיתָהוּ** שפירושו (את בת פרעה) משית אותו ;

(ב) הפשט שבת פרעה קראה שמו משה וע"פ **[חומת אנך ו-פני דוד]** מלת **מִשִּׁיתָהוּ** שמשוה יוציאה מן אפילת הגיהנם של עבודה זרה במצרים; (ג) הקב"ה קרא שמו משה ושם זה בפי אם משה ובפי בת פרעה.

אור החיים ... כי לא השיגה לידע בחינת השם כי שמו נפלאות יגיד וצא ולמד מה שכת' בספר זוהר מה ירמוז שם זה וה' השם שמות בארץ שם בפייה שם **מִשֶׁה** וגו'

- **טט** - **מִשֶׁה נִתְאַמֵּר** – זקא-קטן זקא-גדול, (א) תבנית של דבר שחוזר וקורה, כמו שמשטה, מלטה, הוציאה אותו כך הוא יחזור וימלט ויוציא אחרים ממצרים וממי ים סוף שהרי גם ישראל נידונו במעבר ים סוף.
- התבנית זקא-קטן זקא-גדול מורה לעתים על גלוי רצון ה' באמצעות נבואה, רוח הקדש, מלאך, בת קול. כאן במאמר **ספורנו** משיתיהו מן המים אחר שהיה מוטל בתוכם וזה לא היה כי אם בגזרת עיריין כדי שימלט הוא את האחרים. **אור החיים** כי שמו נפלאות יגיד ... וה' השם שמות בארץ שם בפייה שם משה וגו'
- **[י' כִּי מִן-הַיָּמִים מִשִּׁיתָהוּ [יא] וַיְהִי** - פסק, בקריאה ברצף כאילו ללא סלוק **וַתִּתְאַמֵּר כִּי מִן-הַיָּמִים מִשִּׁיתָהוּ**: וַיְהִי כעין מידה סדור שנחלק להודיע שבקביעת שמו ע"פ ה' **וַיְהִי** - פסק, במשמע כך הוא הנה, היא משה אותו והוא משה (האיש) משה (כפועל שמשמעו ממלט) אחרים

רש"י מִשִּׁיתָהוּ - שחלתיה והוא לשון הוצאה בלשון ארמי. **מִשִּׁיתָהוּ** - סלוק, מגביל. טעם סלוק משמעו עולה, זאת מהותו של משה עולה ומעלה אחרים עמו לה' יתברך בלבד.

מִשֶׁה, בתורה: מלת משה בלבד – מופיעה ב- 567 פסוקים, ובהם 614 מופעים (תרי"ג ועוד אחד), מלת *משה (היינו עם קידומות) מופיעה ב- 580 פסוקים, ובהם 632 מופעים, מספר העולה למלים תור"ה אהי"ה כשם שבו התגלה ה' אל משה בסנה וההתגלות בשם אהי"ה לעתיד לבוא.סה"כ מופעי השם משה 614 + 632 = 1246 מופעים.

מִשֶׁה נִתְאַמֵּר - זקא-קטן זקא-גדול, בתפקיד אפשרי של דבר החוזר וקורה, כעין הקש ממשוה גואל ראשון למשיח גואל אחרון.
מִשֶׁה נִתְאַמֵּר - זקא-קטן זקא-גדול, ג' מלות הטעמים עולה תקע"ו (576) ג' המלים המוטעמות עולה תתקצ"ב (992), ההפרש בין שתי הגימטריאות עולה 576 – 992 = 416 תי"ו. באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 416 עולה משי"ח ואליה"ו. ראה **(שמות א, 7) [זוהר כרך א (בראשית) פרשת בראשית דף כז עמוד א]** ... אם תייבין בתיובתא (קושיה עם סתירות לכאורה בהנמקות) אתמר בהון **(שם) ויורוהו יי עץ ודא עץ חיים וביה וימתקו המים ודא משה משיח** (פתרון לסוגיות לא מבוררות ביד משיח ואליהו):
 באוצר הגי' הרב י"ר פאלוך זצ"ל מצאנו בין היתר כי 992 עולה,

4. שבול"ת נר"ד, רמז לכך שמשוה בעל ריח נעים, המשיח כמשה יבחין בחוש הריח **וַיְהִי וַיִּבְרָא ה' (ישעיהו יא, 2)** של כל אחד
5. עו"ל מלכו"ת שמי"ם – משה עבד ה' מוחלט, כולו קבלת עול מלכות שמים
6. ימי"ן הוי"ה רוממ"ה ימי"ן הוי"ה עוש"ה חי"ל (תהלים קיח – טז)